

TRT müsamereleri

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Türkiye'de yaşanan ve oldukça da şikâyet edilen 'arabesk' kültürün gelişmesinde ve yerleşmesinde en büyük payın TRT'ye ait olduğunu söylemek gerekir. TRT bu gerçeğin bilincinde değildir. Hatta, TRT'nin sahiplendiği estetik anlayışı bütünüyle böyle bir gelişmeye karşı olarak çıkardığı bile söylenebilir. Kendisini duyururken kullandığı tanımlar, ortaya koyduğu yaklaşım bu iddiayı dışavurmaktadır. Ne var ki, olup biten bunun tam tersinedir ve TRT özellikle eğlence programları, orada kullanılan dil ve üslup, hal ve tavırla kesinkes 'kiç' denmesi gereken bir tarzı beslemekte, pekiştirmektedir.

Aslında TRT'nin yaptığı programları böyle bir tuzağa ya da batağa düşüren iki temel olgudan söz edilebilir. Bunların ilki, yapaylıktır. Her şeyden önce, TRT, yapay bir saygının kanalı olarak görünmektedir. 'Devlet kanalı' olduğunu vurgularcasına, yapay bir 'resmiyet'in arkasına yerleştirilerek hazırlanmış programlarda kullanılan her şey bu gerçeği fazla fazla duyumsatmak içindir. Spikerle-

rin kurduğu cümleler ve özellikle o cümlelerde yer alan kalıplaşmış ifade biçimleri, emirle düzenlenmiş alkışlar, her şeyin önceden tasarlanmış bir 'mizansen' içinde olup bitmesi bu çerçevenin içine oturan öteki öğelerdir. Bütün bu 'fotoğraf' ister istemez öteki ve asıl olgunun gelişmesine yol açmaktadır: Abartı!

TRT programlarında her şey yapaylığı da güçlendirecek bir abartı içindedir. Kiçin başladığı nokta da budur. Kiç denilen şey aslında gerçekten uzaklaşmış, özgün bir estetik değer ifade etmeyen, tekrarlana tekrarlana kalıplaşmış, karşıdakinin koşullanmışlığına hitap eden kategorilerin 'estetik' gerçeklik diye sunumudur. Gerçek bir estetik olgunun temelinde yer alan doğallıkla ilişkililik kiçte bulunmaz. Kiç 'öyle olduğu' benimsenmiş, herhangi bir zihinsel zorlamaya dayanmayan ve üst üste yığılmış estetik değer kabullerinin oluşturduğu bir sonuçtur. Duygusalık bu olgunun en önemli dayanakları arasındadır. 'Çözülmesi' gereken bir zihinsel çaba içermediğinden, kiç, alışılmış olana dayanırken gereğinden fazla dışavurumcudur. Gösterenle gösterilen birbirine tam bir tekabülyetle bağlıdır, hiçbir dolayım sorunu söz konusu değildir. Kiçin kaçınılmaz sonucu rüküşlüktür.

TRT'nin özellikle 'Türk Sanat Müziği' programları tam

da bu anlama gelen çalışmalarlardır. Spikerlerin sunumu, şarkıcıların şarkı sözlerinin anlamını jest ve mimikleriyle 'aynen' ifade etmeleri, yöneticilerin giyimleri, sahnenin düzenlenmesi tam bir 'vodvil' anlayışı içindedir. Ayrıca, kiçin en önemli özelliklerinden birisi olan taklit de bu programların belkemiğidir. Batı müziği sahne kültürünün taklidindeki çaba bu programların gülünçleşmesine yol açmaktadır. Şefin izleyenleri de tempo tutarken değnekle yönetmesi, sanatçının elini öpmesi, giyimi, Türk müziğinin sahneleştirilmesi sürecindeki tüm gülünç rüküşlük yapaylık-abartı-taklit üçgeninde sıkışıp kalmıştır.

Milyonlarca insan dünyaya bu estetiğin içinden bakmaktadır. TRT'nin mutlaka avant-garde olması gerekmez ama bu derecede ilkel ve aşılı bir estetiği kitlelerin üzerine boşaltmasına da gerek yoktur. Bütün bir gün elli yıllık Türk sinemasının melodramatik filimlerini izleyen seyircinin akşama da bu programlarla kendisini 'beslemesi' sonucunda ortaya çıkan kültür galiba hayatımızın bir müsamerre olarak cereyan edişini ve bir 'çocuk millet' olarak kalışımızı yeterince açıklamaktadır. Unutulmaması gereken son şey, kiçin son evresinin komedi olmasıdır ki, galiba hayatımızı ve içine itildiği rüküşlük estetiğini açıklamak için kullanabileceğimiz başka bir kavram da yoktur!